

Maandag 1 maart 1915 – ochtendeditie

Verkeer met België.

Het verkeer van Zeeuws-Vlaanderen naar België is naar men ons mededeelt, thans toegelaten langs Sas van Gent, De Klinge, Kemzeke en Watervliet.

Omdat eerst uitsluitend aan de elders benoemde beroepsconsuls de bevoegdheid was toegekend om de daarvoor nodige documenten af te geven, is thans daarvoor ook weer de nodige machtiging verleend aan de heer Blankers, viceconsul in Terneuzen.

De Belgen, die naar het door de Duitsers bezette gebied willen terugkeren, moeten in het bezit zijn van een oud identiteitsbewijs, afgegeven in hun vroegere woonplaats en bij de aanvraag een foto voorleggen om op de pas aan te brengen.

Parijs, 27 februari. In de duinen van Lombardsijde heeft een afdeling een loopgraaf genomen en daarbij een machinekanon buitgemaakt.

Parijs, 28 februari. De officiële mededeling van hedenmiddag drie uur luidt:

Bij Diksmuide heeft de Belgische artillerie twee verdedigingswerken van de vijand vernield, de infanterie heeft een hoeve bezet aan de rechteroever van de IJzer.

Een vlieger heeft bommen geworpen op het havenstation in Oostende.

In Pearson's Magazine geeft H. B. Needham, een Amerikaan, verslag van een gesprek, dat hij met minister Lloyd George heeft gehad.

De inval in België, zegde de minister, was het beslissende verschil, voor zover mij betreft, tussen vrede en oorlog. Die schending van België's onzijdigheid heeft ook het Engelse volk van vredelievend oorlogszuchtig gemaakt. De zaterdag, nadat op het vasteland de oorlog feitelijk was verklaard, had bij een stemming het Engelse volk zich met 95 van de 100 stemmen tegen deelneming verklaard.

Aanzienlijke financiers uit de City, die de minister die zaterdag raadpleegde, drukten de ernstige hoop uit, dat Engeland er buiten zou blijven. Maar dinsdag, na de inval in België, zouden 99 van de 100 Engelsen voor de oorlog hebben gestemd en heel de financiële wereld, hoeveel verlies het haar ook zou kosten, was er ook voor.

Had Duitsland zich verbonden, niet de noordkust van Frankrijk aan te vallen en geen Frans gebied in te lijven, dan zou ik, vervolgde de minister, ware België niet aangerand, niet met een oorlogsverklaring zijn meegegaan, en hij meende dat te kunnen zeggen voor de meeste van zijn collega's, zo niet voor allen. Was Duitsland wijs geweest, het had geen voet in België gezet. De liberale regering van Engeland zou er zich dan niet in gemoed hebben. Duitsland heeft een grote fout begaan.

Ten slotte had de minister het over de vredesvoorwaarden. Hij noemde daarbij: een verbintenis van alle betrokkenen, niet alleen om gewaarborgde onzijdigheid te eerbiedigen, maar ook het land te kastijden, dat de internationale overeenkomst wil verbreken.

De economische toestand van België.

Brussel, 25 februari.

Het zal reeds herhaalde malen met bewondering zijn opgemerkt hoe de Belgen zich, reeds zeer korte tijd na de rampen, die zich in september en oktober van het vorige jaar over hun land uitstortten,

van de geleden slagen trachtten te herstellen en met grote geestkracht allerlei maatregelen beraamden en ten uitvoer legden om aan de eerste noden het hoofd te bieden. Onder deze maatregelen nemen die genomen ter verzekering van oorlogsrisico een belangrijke plaats in en verdienen daarom een nadere beschouwing.

Zoals bekend is, sluiten de nu geldige verzekeringspolissen brandschade, ten gevolge van oorlog op oproer opgelopen, uit; in het in deze oorlog zo veelvuldig voorkomende geval van bombardement laten zij de eigenaar de schade dus zelf dragen, hetgeen het gevoel van ongerustheid nog verhoogt.

Maar niet alleen de eigenaars, ook een andere categorie van personen voelde deze leemte in onze polissen; wij bedoelen de aannemers van bouwwerken. Zij vatten daarom het plan op een "commission pour la reprise du travail" te vormen en daardoor tegemoet te komen aan de werkloosheid van een groot aantal arbeiders. Immers de aannemer is aansprakelijk voor alle schade aan het aangenomen werk toegebracht, tot op de dag dat de eigenaar het schriftelijk aanvaardt. De meeste aannemers waren dus in de gegeven omstandigheden huiverig het werk te hervatten en eisten voor alles de mogelijkheid van zich tegen oorlogsrisico te verzekeren. Dit was het punt van uitgang van de nieuwe organisatie.

De Belgische verzekeringsmaatschappijen, waartoe de aannemers zich het eerst wendden, meenden ingevolge zekere wettelijke bepalingen niet bevoegd te zijn deze nieuwe overeenkomsten te sluiten, maar de Engelse maatschappijen verklaarden zich bereid, hetgeen echter afstuitte op het verzet der Duitse overheid, welke handel met de vijand had verboden. Tenslotte werd van de zaak een onderlinge verzekeringsmaatschappij gemaakt, welke in zoverre het oorspronkelijk plan uitbreidde, dat zij niet alleen bouwwerken, maar

ook bestaande gebouwen en meubilair verzekert; aldus ontstond de Association mutuelle Bruxelloise contre les risques de guerre, welke terstond op de geldelijke medewerking van de Nationale Bank en de Société Générale kon rekenen. Van welk belang deze maatschappij kan worden blijkt hieruit, dat de geregistreeerde waarde der gebouwen en huizen te Brussel twee en een half miljard frank bedraagt.

Hoe de maatschappij werkt zal een voorbeeld toelichten. Iemand heeft een polis, waarbij zijn huis voor 100.000 frank verzekerd is; om voor deze som tegen oorlogsrisico verzekerd te zijn, betaalt hij 100 frank extra. Gebeurt er nu te Brussel niets, dan krijgt hij na de vrede 90 frank terug en heeft hij tien frank besteed om voor 100.000 frank zekerheid te hebben.

Het voorbeeld van Brussel is door Gent, Antwerpen, Namen, Charleroi en Bergen nagevolgd; in al deze plaatsen staat de nieuwe onderneming onder beheer van de voornaamste mannen op het gebied van handel, nijverheid en financiën, zeer zeker een belangrijke factor voor de levenskracht der nieuwe maatschappijen.

Onlangs heeft zich naast deze plaatselijke maatschappijen een Association mutuelle belge industrielle et commerciale contre les risques de guerre gevormd, welke haar arbeidsveld over geheel België uit zal strekken en daardoor ten goede zal komen aan vele fabrieken en andere nijverheidsondernemingen. Zij neemt geen verzekeringen beneden de 200.000 frank aan voor zover het Brussel en voorsteden betreft; elders is geen minimum vastgesteld. Anderzijds is de verzekeringssom onbegrensd; zij neemt de verzekering van miljoenen aan goederen onder eenzelfde dak geborgen op zich. Voorzitter dezer nieuwe maatschappij is de heer O. Lepreux, directeur der Nationale Bank, terwijl men in het bestuur o.a. de namen aantreft van de oud-minister van financiën Levie, de

Brabander, directeur der Société Générale, Waroqué, Boël, Tardieu, Peltzer en tal van andere voormannen uit financiële en industriële kringen.

Of deze ondernemingen de bijval zullen vinden, waarop zij aanspraak mogen maken, zal de tijd moeten leren, want de meeste bestaan nog te kort om daarover nu reeds een oordeel mogelijk te maken.

Men schrijft ons uit Brussel:

Bij besluit van 20 februari zijn het moratorium en de daarmee verband houdende voorschriften door de gouverneur-generaal tot 31 maart verlengd.

Men schrijft ons uit Brussel:

Zoals hier ter plaatse is medegedeeld worden dienstplichtige Belgen, die trachten België te verlaten om zich bij hun leger te voegen, streng gestraft en ook hun familieleden worden aansprakelijk gesteld. Welke gevolgen er voor deze laatsten aan verbonden zijn, kan blijken uit het dezer dagen gevelde vonnis tegen een gezin te Lochristi bij Gent, vanwaar een dienstplichtige over de grenzen wist te ontsnappen. Zijn broer werd met een jaar gevangenis gestraft, zijn vrouw met een maand, terwijl zijn vader en een andere broer werden vrijgesproken.

De Franse legatie in Den Haag publiceert betreffende de krijgsverrichtingen het volgende, ter aanvulling van het telegram, opgenomen in ons ochtendblad van gisteren:

De 26^e februari heeft een klein eskader Duitse vliegtuigen enige bommen op de Belgische kust achter Nieuwpoort geworpen; de vliegers hebben een vrouw en een grijsaard gedood.

Boer en Belg.

In het laatste nummer van het Zuidwesten, een blad dat te Oudtshoorn in de Kaapprovincie verscheen, maar waarvan de uitgave nu is opgehouden, komt een open brief voor van O. J. Langenhoven, de hoofdredacteur en lid van de Provinciale Raad, "aan Zijn majesteit die koning van die Belge". Die brief begint zo:

"Majesteit, Ons is 'n nasie van gelijke burgers; ons maak nie 'n grote ophef van hoge titels nie; daar is ook maar één Majesteit waarvoor ons die knie buit; en Hij is nie jou gelijke of die gelijke van jou bondgenoot nie. Maar ons eer 'n hoge posisie in zovér als die man, wat hem beklee, hem werd is. En jou posisie als koning van die Belge is jij werd, nie ter wille van jou geboorte daartoe nie, maar ter wille van jou gedrag daarin. Ons weet, daar blij maar 'n hoekie van jou koninkrijk oor, waarin jij jou gesag nog kan laat gelde; maar hoe meer jij daarvan verloor 't, dorp vir dorp en stad vir stad en distrik vir distrik, hoe meer het jij in onze agting gestijg. Al had jij ook, en al sou jij ook, die laatste duim daarvan verloor, jij blijf nog wat jij altijd was – wat geen ander landelose koning kan blij nie, want jij is nie die koning van België nie, maar die koning van die Belge. Jou troon is in die hart van jou volk; en als dit ook maar die oorblijfsel is van 'n verwoeste en verstrooide volk: soveel te meer is die hulde werd, omdat hij ongedwonge is. In die aanbidding van die ellendige is daar geen vlek van huigelarij nie. Dat jou volk so hoog eer, nou dat jij 'n worstelaar op die slagveld is, meer als toen jij 'n baas was in jou paleis, is vir ons 'n getuigenis dat jou waarde als mens hoger is dan jou waardigheid als koning; en daarom, nou in die dag van jou tegenspoed en verdriet, reik ons jou die hand uit die verre Suid-Afrika, omdat jij nader aan ons staan in de posisie waar die amb nie soveel tel als die verdienste niet; maar ons doen dit met eerbied. Ons het eerbied vir die zwaarbeproeft en de bitter veronregte. Ons het

eerbied vir die koning wat gedaal 't om die man te laat rijs. Ons eer die Belge; ons eer die man wat deur hulle hoog geëer word.”

Vervolgens gaat de schrijver verklaren, waarom een deel van het Boerenvolk – de opstandelingen – ogenschijnlijk tegen de Belgen, althans tegen de vrienden van de Belgen en voor hun vijanden partij heeft gekozen.

“Nou is daar sommige van ons mense wat, nog gevoelig sijnde onder die onreg wat ons eie volk gelij 't, naar die oorsaak in ons eie geval kijk. Hulle voel teen Engeland 'n deel van die bitterheid wat jou volk nog in verre nageslagte moet voel teen Duitsland. En omdat Engeland nou toevallig nie aan die duitse kant is nie, maar aan jou kant, nou voel hulle genege om eerder partij te trek vir die vijand van Engeland – al is dit Duitsland – net soos jou volk in die toekoms sal genege voel om die vriend te wees van die vijande van Duitsland. En so kom dit nou, dat diegene onder ons Afrikaners wat rede het in hulle bitterheid, maar sonder rede is in die uitwerking daarvan – dat hulle niet partijdig is vir jou land nie, dat hulle bijna eerder wil partij trek vir” ... die Duitsers zullen wij maar zeggen. De schrijver noemt ze echter met heel lelijke namen.

Dan tracht de schrijver uit te leggen, dat het lijden van België niet tevergeefs zal zijn. En hij besluit:

“Daar is dinge wat vir 'n nasie heilig is: zijn roem in die oog van die wereld en van sijn eie nageslag; die onskendbaarheid van sijn gezag, sodat zijn eie burgerskap en die vreemde Staat dit zal eerbiedig in die toekoms; die plegtigheid van die traktate wat hij teken en wat andere vir hem teken. Dit kom alles neer op die heilige eis van geregtigheid en waarheid; en soos dit die plig van elke mens is om die moordenaar en bedrieger uit sijn huis te hou, so is dit die plig van elke staat, als was dit ook ten koste van sijn ondergang, om hem te verset teen

onreg. Ons eie Transvaal en Vrijstaat kon ook in 1899 maar hulle onafhankelikeid afgestaan 't aan Engeland, sonder bloedvergiëting. Dan was hulle maar waar hulle op die end tog gekom 't en sonder om eers half uitgeroei te word. Maar dan had hulle hulle siel verloor om hulle liggaam te behou. Vir hulleself het hulle geveg en verloor; maar vir ander klein nasie was hulle verlies 'n segepraal. Deur hulle voorbeeld, seker, het België te méér moed gehad om de lijdens-weg te kies. En die verdere voorbeeld van België is nou weer daar om saam te werk vir 'n toekoms, waar die groot volk verplig sal wees om die reg van die klein volke te respekteer. Julle het geveg, soos onse twee staatjies hier in Suid-Afrika geveg 't, vir die groot ideaal, dat reg heilig is en deur die volke van die aarde erkend moet word as hoër dan mag en geweld. Jullie het gestrij vir die beginsel, dat gelijkerwijs elke private man se huis vir hem heilig is; so is elke nasie se aanspraak heilig om sijn eie saligheid uit te werk in sijn eie landpale op sijn eie manier. Julle het die eer van België hooggehou, en deur België die eer van die mensheid. Uit die onreg, wat jullie gelij 't, sal geregtigheid gebore word vir andere. En daarvoor te lij was hoog van julle; hoog van jou, majesteit, en hoog van jou volk.”

Maandag 1 maart 1915 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

De Belgische minister van onderwijs, wetenschappen en kunsten, de heer Poulet, heeft dezer dagen het kamp te Gouda bezocht, waar thans ongeveer 1800 Belgen verblijf houden.

De minister heeft in een persgesprek medegedeeld, dat het bezoek bij hem de meest gunstige indruk had nagelaten, terwijl hij vol waardering was voor het hier verrichte werk. De kinderen vooral

zagen er zeer gezond en zelfs gelukkig uit. Evenzeer was zijn oordeel onverdeeld gunstig over de ziekeninrichting voor Belgische vluchtelingen.

De heer Pouillet blijft nog enige weken hier te lande en zal nog enige andere gemeenten bezoeken, waar Belgische vluchtelingen zijn ondergebracht.

Geïnterneerden.

De Belgische generaal Dossin heeft hier te lande reeds een bezoek gebracht aan de Belgische interneringskampen te Oldenbroek, Harderwijk, Amersfoort-Zeist en Gaasterland. Bij zijn bezoek aan het kamp te Amersfoort-Zeist was hij vergezeld van generaal Onnen, hoofd van de afdeling internering.

Generaal Dossin heeft – naar hij in een persgesprek verklaarde – op al deze reizen slechts een zeer gunstige indruk gekregen en prees in warme bewoordingen de door de Nederlandse regering genomen maatregelen. Hij getuigde voorts van de grote erkentelijkheid, die België ons land verschuldigd is voor deze arbeid.

Generaal Dossin komt, evenals minister Pouillet, tot de conclusie, dat – al is de stoffelijke verzorging uitstekend – het thans de voornaamste vraag is, hoe de lieden werk te verschaffen. Velen vragen er zelfs om en willen niets liever.

Gelijk bekend, tracht een comité, bestaande uit baron Fallon, de Belgische gezant in Den Haag, die als voorzitter is opgetreden, en de heren Buys, Franqui en Jacquemain, allen Belgen, voor de geïnterneerden dit vraagstuk tot oplossing te brengen door onderwijs en vakcursussen te organiseren.

Met erkentelijkheid getuigde de generaal, dat de Nederlandse autoriteiten alle mogelijk steun verlenen.

Generaal Dossin blijft nog enige weken hier te lande vertoeven.

Berlijn, 1 maart. Officiële mededeling uit het grote hoofdkwartier van heden:

Bij Wervik ten noorden van Rijsel is een Engels vliegtuig door onze beschieting gedwongen te landen.

Op een plaats van ons front hebben de Fransen weer, gelijk reeds enige maanden geleden het geval is geweest, projectielen gebruikt, die bij hun ontploffing kwalijk riekende verstikkende gassen ontwikkelden. Schade werd daardoor niet aangericht.

Vanwege het Franse gezantschap in Den Haag wordt onder dagtekening van heden het volgende medegedeeld:

Het Belgische leger heeft met artillerievuur twee verdedigingen van de Duitsers verwoest en op de rechteroever van de IJzer een hoeve bezet.

Een Belgische vlieger heeft bommen geworpen op het havenstation van Oostende.

Wijzigingen in het Belgisch kabinet.

Een Belgisch volksvertegenwoordiger schrijft ons:

Het bericht van La Belgique, volgens welk baron de Broqueville van het departement van oorlog naar buitenlandse zaken zou overgaan en zelf vervangen worden door generaal Michel, de gewezen bevelhebber van Namen, is geheel uit de lucht gegrepen. Er is

volstrekt geen sprake van op dit oogenblik enige wijziging in de samenstelling van het Belgische ministerie te brengen.

Heeft de schrijver van La Belgique zich wellicht herinnerd dat voor de oorlog wel eens het gerucht is verspreid dat bij een eventuele kabinetswijziging minister de Broqueville naar buitenlandse zaken zou overgaan? Mogelijk heeft hij bovendien generaal Michel, bevelhebber der 4^e legerdivisie, verward met diens naamgenoot, de vroegere minister van oorlog, en daardoor het hem overgebracht berichtje voldoende waarschijnlijkheid gegeven om het wereldkundig te maken.

Wolff's bureau seint uit Luxemburg:

Het verkoopkantoor van de Belgische staalfabrieken heeft de prijzen van alle fabricaten met gemiddeld 20 procent verhoogd.

Opvordering van dekens in België.

Het Duitse gezantschap in Den Haag deelt het volgende mede:

Het hier bestaande comité ter verstrekking van dekens aan in België gebleven behoeftige huisgezinnen heeft in januari in de Nederlandse pers een oproeping openbaar gemaakt, die aantoonde dat de bevolking van het platteland in België, vooral ten zuidoosten van de Maas, onder gebrek aan dekens lijdt. Dit gebrek is een gevolg van de opvordering van dekens voor militaire doeleinden, zodat in de boerenwoningen slechts een deken per gezin zou achtergelaten zijn. Men kan zich, zegt de oproeping, het lijden voorstellen waaraan ten gevolge daarvan de boeren in de winter zijn blootgesteld.

Het onderzoek dat vanwege de gouverneur-generaal te Brussel naar bedoelde opvordering van dekens is ingesteld, heeft de volkomen

ongegrondheid van de bovenvermelde bewering in de oproeping aan het licht gebracht.

Bovenmatige opvorderingen van dekens – met name opvorderingen in dier voege dat voor een gezin maar een deken overbleef, hebben niet plaats gehad. Daarentegen heeft men met alle bezwaren van belanghebbende gemeenten te dien aanzien rekening gehouden. Voor zover er voor het overige in de provincie Luxemburg ten gevolge van branden gebrek aan dekens ontstaan is, hebben de comités voor hulpverschaffing in de provincie en in het groothertogdom Luxemburg hierin voorzien.

Uit De Panne bericht men aan De Tijd:

“Was tot voor kort Veurne een toevlucht voor vluchtelingen, thans zijn deze met vele inwoners naar elders verder gevlucht en slechts een tweeduizend bewoners zijn nog achtergebleven.

Zo moet het oude Vlaamse schoon, de levende ziel van ons land, geschonden worden!

Er is zoveel Vlaamse kunst vernield. Met bloedend hart heeft dit de bekende kunstminnaar Eugène de Groote aangezien, de oud-afgevaardigde van Veurne-Diksmuide, die bij het uitbreken van de oorlog dienst nam met zijn zoon, doch wegens ziekte werd teruggeroepen en nu in De Panne alhier verbleef sedert de Duitsers hem van Houthulst aan de andere zijde van de IJzer opjoegen. De heer de Groote heeft op verzoek van en samen met Henry Dommartin, en met machtiging van de minister van Wetenschappen en Kunsten, pogingen aangewend om nog te redden wat er te redden viel. Beide heren kregen van het Grootkwartier auto en passen en alle mogelijke faciliteiten om alle te vervoeren kunstvoorwerpen en oudheidkundige kostbaarheden uit de IJzerstreek, het enigste vrij

gebleven hoekje van ons arm schoon België, in veiligheid te brengen in Havre.

De heerlijke afbeelding van de aanbidding der Wijzen door Jordaens uit de kerk te Diksmuide was helaas niet meer te redden. Men had "uit voorzorg" het stuk indertijd uit de kerk meegenomen en naar een zaaltje van een liefhebberijtoneelgezelschap gebracht, dat het eerst door een der vijandelijke obussen werd getroffen.

Op hun tocht door de IJzerstreek hebben genoemde heren gelukkig nog vele kunstwerken, triptieken, schilderijen, documenten, enz., enz. gered en naar Havre gebracht, waar nu een tentoonstelling in het museum van schone kunsten wordt samengesteld tegen zondag aanstaande. Uit Loo werden gered o.a. een grote altaarschildering van J. van Boekhorst bijgenaamd Lange Jan, leerling van Rubens, een mooie triptiek toegeschreven aan Jérémisa Mikendorff van Ieper uit 1621, tal van verder voorwerpen van oudkerkelijke kunst.

Helaas konden de mooie houten beeldhouwde panelen der communiebank, het koorgestoelten, de preekstoel, enz. niet worden meegenomen. Uit Wulveringem werden ook een aantal schilderijen meegenomen, o.a. een Van Houck, leerling van Van Dijck (een Christus aan het kruis); uit Oostkerke is er een primitieve kruisiging wellicht van Rogier van der Weyden. Nog was er veel uit andere plaatsen te redden, uit Nieuwpoort, Veurne, Ieper.